

* ГОЛАС РАДЗІМЫ *

ВЫДАЕЦЦА З КРАСАВІКА 1955 ГОДА ●

● № 11 (3623) ●

● ПАНЯДЗЕЛАК, 15 ЧЭРВЕНЯ, 2020

ВЫДАННЕ “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЧЫТАЙЦЕ Ё ІНТЭРНЭЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY

Святочныя прывітанні ад краіны-партызанкі

Стар. 3

Беларускі з Ірданіі

Стар. 7

Прыпыніцца ды агледзецца

Стар. 8

У ГОСЦІ ДА НАС

Знакавы візіт Віктара Орбана

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка на пачатку чэрвеня ў Палацы Незалежнасці сустрэкаў аўтарытэтнага венгерскага і еўрапейскага палітыка, Прэм’ер-міністра Венгрыі

Пра венграў, мадзяраў (такі саманазоў у народа) на Беларусі ведаюць даўным-даўно. І смачныя словы венгеркі растуць у нашых садах, пэўна, з часоў, калі на чале старажытнай дзяржавы, Вялікага Княства Літоўскага, стаяў венгр Bathory Istvan. Які застаўся ў гісторыі Бацькаўшчыны як вялікі князь Стэфан Баторый. Цікавая дэталі з ягонай біяграфіі: у часе службы ў караля Чэхіі ды Венгрыі Фердынанда Габсбурга (недзе ў 1560-я гады) разам з ім быў у Італіі, вучыўся ў Падуанскім універсітэце. Да якога й наш Франціск Скарына меў дачыненне. А лёс каралеўскага служкі з венгерскага роду Баторыяў склаўся так, што й сам ён сеў на трон: каранаваны быў, сцвярджаюць гісторыкі, спачатку як кароль польскі, а ў хуткім часе і як вялікі князь літоўскі (чэрвень 1576-га). Менавіта пры Баторый кожны трэці сойм праходзіў у Гародні (цяпер Гродна), і рэзідэнцыю сваю Стэфан Баторый трымаў там, у Старым замку. Дарэчы, цяпер ідзе яго вялікая рэканструкцыя, з арыентацыяй на адкрыццё музея. І, можа, з часам і ў тым знакавым месцы змогуць праходзіць сустрэчы, перамовы кіраўнікоў Беларусі ды Венгрыі. Каб падкрэсліць пераемнасць даўніх традыцый сяброўства.

У мінскім Палацы Незалежнасці сустрэліся Аляксандр Лукашэнка і Віктар Орбан

І яшчэ адну важную акалічнасць варта згадаць. У публікацыі прафесара Адама Мальдзіса (“Нашы карані” — ГР, 28.02.2008) чытаем: “І вось прыходзіць новая, сенсацыйная для мяне і, несумненна, для чытачоў “Голас Радзімы” вестка: сённяшняя назва нашай краіны “пасталела” яшчэ, па меншай меры, на паўстагоддзі! У рэдакцыю з венгерскага горада Нірэдзьгаза прыйшла бандэроль з “Вугорска-беларускім слоўні-

кам”, толькі што выдадзеным ва ўніверсітэцкім асяродку. “Прадмова” да яго (спачатку на венгерскай, потым на беларускай мове) пачынаецца са сцвярджэння: “Вугорска-беларускія культурныя сувязі бяруць свой пачатак у Сярэднявеччы, пры тым першая фіксацыя тэрміна “беларус” на лацінскай мове звязана з каранаваннем у 1217 годзе ў Галіцыі караля Кальмана, сына вугорскага караля Андраша II. Кальман атры-

маў тытул “караля беларусаў” (Rex Ruthenorum Alborum)”. Прыгадаем, што тады, на пачатку XIII стагоддзя, Галіцыя (з цэнтрам у Львове) падпарадкоўвалася й частка захопленых ёю цяперашніх заходнебеларускіх зямель — аж пад Наваградак”. Вядома ж, ніяк не вынікае з гэтага, што карані беларусаў — з Венгрыі. Загаломак у тэкста быў іншым. Аднак начальства тады палічыла, што так будзе лепш. → **Стар. 2**

ВЕСТКІ

Не проста кнігі: помнікі

Выдзелены дзяржаўныя сродкі для закупкі ўнікальных кніжных помнікаў, якія папоўняць фонды Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі

Нам пра тое паведаміў намеснік дырэктара НББ Алесь Суша. “Савета фонду Прэзідэнта Беларусі па падтрымцы культуры й мастацтва прыняў рашэнне, згодна з якім Мінікультуры ў 2020 годзе са сродкаў фонду будзе выдзелена больш за 3 млн рублёў, — удакладніў Алесь Аляксандравіч. — Грошы пойдучы на розныя патрэбы, звязаныя з захаваннем і вяртаннем культурнай спадчыны краіны. Сярод мэтаў — папаўненне фондаў Нацыянальнай бібліятэкі комплексам рукапісных і друкаваных кніжных помнікаў”.

Як добрыя гатункі віна, так з гадамі й добрыя кнігі растуць у цане. Гаворка ж, кажа Алесь Суша, пра вельмі дарагія ды асабліва каштоўныя асобнікі. Трапяць у НББ адно з прыжыццёвых выданняў Мялецкі Сматрыцкага, каштоўны рукапіс татаруў Беларусі — хамаіл, пісаны на беларуска-польскай мове арабскімі літарамі. Бібліятэка атрымае комплекс архіўных дакументаў з розных рэгіёнаў Беларусі, прывілей ды граматы каралёў польскіх і вялікіх князёў літоўскіх — Жыгімонта Вазы й Уладзіслава IV.

Унікальныя дакументы мы ўбачым у Музеі кнігі НББ — як сведчанне духоўнай моцы Айчыны, як знак шанавання багатай нашай гісторыі.

Рыгор Гарэшка

БЕЛАРУСКІ МАЦЯРЫК

Крыніца ёсць пры Ясянцы

У сілавым полі старажытнага Наваградка набіраўся моцы старажытны род, які даў свету вялікага хірурга Валянціна Войну-Ясянецкага. Ён жа, не пакідаючы хірургічнай практыкі, у савецкія 30-я стаў святаром, з 1946 года вядомы ў праваслаўным свеце як архіепіскап Сімферопальскі й Крымскі Лука. У 2000-м годзе праслаўлены як святы.

У некаторых папярэдніх публікацыях у “ГР” мы згадалі, што прафесар медыцыны, вядомы хірург Валянцін Война-Ясянецкі (1877–1961) меў родавыя карані ў Беларусі. З матэрыялаў, змешчаных у інтэрнэце, вымалёўваецца канкрэтыка. У прыватнасці, пра знакавае для роду месца Ясянец, што цяпер — у Баранавіцкім раёне, непдалёк ад Гарадзішча. Вядомае, дарэчы, сваімі крыніцамі. За адно паспрабуем разабрацца: чаму сам будучы святы пра свой радавод гаварыў вельмі мала.

Асабліва каштоўны для росшукаў гэкт Н.П. Магер “История рода Ясенечких-Войно, предков святителя Луки” <https://svrt.ru/lib/savel-2014/mager.pdf>. Масквічка Наталля Пятроўна — краязнаўца-даследчыца, уваходзіць у “Общество ревнителів Православной культуры”. З яе даследавання вынікае,

што “святые архіепіскап і хірург па паходжанні быў беларусам, а яго продкі, шляхцічы Война-Ясянецкія, жылі на зямлі Вялікага Княства Літоўскага не адно стагоддзе”. Дарэчы, літаратурнага героя Чорнага Войну — як удзельніка паўстання 1831 года — мы сустрэкаем у рамане Уладзіміра Караткевіча “Каласы пад сярпом тваім”.

Чаму мала хто пра беларускія карані роду Война-Ясянецкіх ведае? Бо за савецкім часам шляхецкае паходжанне Валянціна Феліксавіча магло стаць падставай для рэпрэсій, таму падлягала ўтойванню. Даследчыца піша: “Пытанне пра яго сацыяльнае паходжанне задавалася ўладзьку Луку неаднаразова. Адзінаццаць гадоў арыштаў ды высылак — цяжка і ўявіць, якім зневажэннем падвяргала савецкая ўлада гэтага цяпільвага й сціплага чалавека: святара, ін-

За паваротам — Ясянец

тэлігента, двараніна. “Паколькі згадка пра маё дваранскае паходжанне надае неспрыяльную афарбоўку маёй асобе, то я павінен растлумачыць, што бацька мой, дваранін, у юнацтве жыў у курной хаце беларускай вёскі ды хадзіў у лапцях. → **Стар. 5**

ISSN 0439-3619

ТЭРЫТОРЫЯ МІЛАСЭРНАСЦІ

Кароткі нумар дабрыні

Больш за 120 чалавек з дыягназам СМА — спінальная мышцавая атрофія — жывуць у нашай краіне. Для дзяцей, якія маюць патрэбу ў лячэнні, упершыню ў Беларусі з’явілася магчымасць увесці прэпарат “Спінраза” без выезду за мяжу. Але й на гэта патрэбныя немалыя грошы.

У рэдакцыю звярнулася Таццяна Каспяровіч, мама хлопчыка Улада. Мяркуюцца, ён будзе першым у Беларусі, каму ўвядуць прэпарат па месцы жыхарства. Дакладней — у Рэспубліканскім цэнтры спадчынных нервава-мышцавых захворванняў. І тады з’явіцца надзея на выздараўленне. Толькі ж прэпарат вельмі дарагі: адна ампула — 75 тысяч еўра. У Ізраілі, піша Таццяна, каштуе ампула і ўвогуле 120 000 еўра. Дзякуючы перамоваў, што правялі спецыялісты Мінздрава Беларусі ды амерыканскай кампаніі “Биоген”, магчымы такі вось, больш танны варыянт. А разам кошт чатырох

на было каля 215 000 еўра. “Засталося сабраць 85 тысяч да 20 чэрвеня: бо ўвоз прэпарата запланаваны на канец месяца, — піша з надзеяй Таццяна Каспяровіч. — Гэта велізарная сума, і такі кароткі перыяд. Я прашу вас аказаць інфармацыйную падтрымку. Дапамажыце! Вы — наша надзея”.

Сям’я Каспяровічаў, якая змагаецца за жыццё сына, вельмі спадзяецца, што ўсё атрымаецца: “Бо нездарма ж кажуць, што дома й сцены дапамагаюць. Мы верым у нашых лекараў, у іх веды й досвед. Беларускія медыкі ў многіх напрамках не пабаяліся рызыкнуць і быць першымі. Першымі — і паспяховымі. Вельмі спадзяемся, што і ў нашым выпадку зоркі стануць так, што хлопчык будзе жывы, здаровы й шчаслівы. Мы — першыя, і нам вельмі патрэбная падтрымка, у тым ліку інфармацыйная. І чым больш людзей даведаюцца пра магчымасць такога лячэння ў нашай краіне — тым больш дзяцей атрымаюць шанец на выратаванне. А кошт лячэння, хоць і зніжаны — непад’ёмная сума для нашай сям’і. Таму былі мы вымушаны адкрыць дабрачынныя рахункі, прасіць дапамогі ў неабыхавых людзей. Мы бязмерна ўдзячныя ўсім, хто адгукнуўся, хто не прайшоў міма нашай бяды. Мы верым, што яшчэ ўдасца ўтрымаць сыночка ў гэтым жыцці”.

Мы адрасуем сардэчную мацярынскую просьбу нашым чытачам па ўсім свеце. Вядома ж, падобныя звароты ў рэдакцыйнай пошце — не рэдкасць. А гэтая канкрэтная сітуацыя (упершыню прэпарат увозіцца ў Беларусь) набліжае надзею на выздараўленне, хоць і вельмі дарагу, для больш чым

сотні людзей. Да якіх роднаснымі, сваяцкімі сувязямі далучаны тысячы. І вельмі хочацца верыць, што такі, па сутнасці, эксперымент будзе мець станоўчы вынік. Што потым айчынныя спецыялісты (юрысты, медыкі, генетыкі, высокія чыноўнікі — не ведаю хто яшчэ) супольна змогуць зрабіць даступнай такую дапамогу ў Беларусі для тых, хто мае ў ёй патрэбу. Бо даступнасць па сённяшняй цане — гэта хутчэй толькі прывідная надзея. Пра такое кажуць: блізка відаць — але ж дзе грошы ўзяць?

Можна зразумець бацькоў, якія гатовы ўсё аддаць у імя жыцця. І каранавірусная сітуацыя ў свеце, вядома ж, карэктую нашу свядомасць. Мы міжволі пачынаем больш цаніць імгненні зямнога жыцця. Часцей задумваемся пра тое, што пры любым “раскладзе”, пры самым моцным здароўі жыццё — не вечнае. А тое імгненне, калі ты некаму нечым дапамог — а й нават урававаў яго жыццё! — быць можа ці не самым светлым і ўзвышаным перад тварам Вечнасці.

Таццяна Каспяровіч падказвае такія хуткія спосабы дапамогі:

Беларуская рэспубліканская дабрачынная лінія 8902211777. Званок з гарадскога тэлефона можна зрабіць кругласутачна (3 рублі).

Можна зрабіць і USSD запыт з мабільнага тэлефона на кароткі нумар *222*18# (даступны толькі для абанентаў МТС, кошт USSD запыту 2 рублі. Для пацверджання правядзення аперацыі неабходна адправіць лічбу 1.

Трымайся, Улад! Змагайся, Улад! І перамагай!

Іван Ждановіч

КАСПЕРОВИЧ ВЛАД, 2 ГОДА.
СПИНАЛЬНАЯ МЫШЕЧНАЯ АТРОФИЯ 2 ТИПА

ПОМОЩЬ ЛЕГКО

Белорусская республиканская благотворительная линия
8-902-211-77-77
Звонок с городского телефона, круглосуточно.
Стоимость звонка 3 рубля

USSD
звонок *222*18#
Стоимость 2 руб. Только для МТС

загрузных уколаў для Улада Каспяровіча складзе 300 000 еўра.

На 9 чэрвеня, калі просьба аб дапамозе прыйшла ў рэдакцыю, сабра-

У ГОСПІ ДА НАС

Знакавы візіт Віктара Орбана

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Мудры Адам Восіпавіч толькі пасмяяўся над такім кур’ёзам, даўшы і мне добры прыклад таго, што не варта сілы траціць на змаганне з бяздумнымі ветракамі.

Такі гістарычны экскурс — не лішне згадаць. Бо, як паведамлялі СМІ, афіцыйных візітаў у Беларусь кіраўнікоў такога ўзроўня з Венгрыі па гэты час не было. Пры тым, як адзначаў у ходзе сустрэчы Аляксандр Лукашэнка, “Венгрыя з’яўляецца самым блізкім для Беларусі партнёрам у Еўрасаюзе. Як ніхто іншы разумее нас ды спрыяе паглыбленню нашых стасункаў з Еўрапейскім саюзам”. І вядома ж, падкрэсліў Прэзідэнт, у цяперашніх рэаліях такі візіт, без перабольшання, набывае асаблівы сэнс: “Вы адкрываеце ўсёму свету старыя-новыя маршруты пасля гэтай страшнай, як нам здавалася, эпідэміі”. Аляксандр Лукашэнка выказаў падзяку высокаму госцю за тое, што адкрыццё гэтых маршрутаў ён пачаў з Беларусі.

Прэзідэнт Беларусі гаварыў пра Венгрыю як краіну з высокім узроўнем развіцця і ў сілу таго — з велізарным патэнцыялам. Пры тым звярнуў увагу, што ўзровень нашых гандлёва-эканамічных, ды і палітычных адносін абсалютна не адпавядае таму, што мы можам: “Таваразварот 255 мільёнаў долараў — гэта не той, які павінен быць паміж Венгрыяй і Беларуссю”. Ён прапанаваў выкарыстоўваць усе магчымасці абедзвюх дзяржаў, каб пашырыць таваразварот як паміж імі, так і паміж двума магутнымі эканамічнымі арганізацыямі: Еўрапейскім саюзам ды Еўразійскім эканамічным саюзам.

Віктар Орбан падзякаваў Аляксандру Лукашэнку за магчымасць наведаць Беларусь: “Для мяне вялікі гонар, што я магу быць першым Прэм’ер-міністрам Венгрыі, які робіць афіцыйны візіт на вашу радзіму. Калі я задумаўся пра свае замежныя паездкі пасля пандэміі (куды паехаць упершы-

ню), то падумаў: паедзем туды, куды мы ўжо даўно абяцалі. Гэтым візітам мы вам абавязаны ўжо даўно. Так што я па многіх прычынах магу радавацца, што я тут”. Далей у ходзе размовы Віктар Орбан падкрэсліў, што паміж Беларуссю й Венгрыяй няма ніякіх неўрэгуляваных спрэчак: “Я не бачу ніякіх палітычных сутыкненняў. Мы не памятаем, каб Беларусь калі непаважліва паставілася да Венгрыі, не памятаем такога, каб мы вам не аддалі даніну павагі. Гэта значыць, у прынцыпе ўсё добра. Ды, на жаль, вы маеце рацыю, што мы вельмі мала пакуль з гэтага выкарысталі”. Госць падкрэсліў, што прыехаў у Беларусь са шчырымі намерамі аб супрацоўніцтве.

Потым прайшлі перамовы Аляксандра Лукашэнка з Віктарам Орбанам. Падводзячы іх вынікі ў размове з журналістамі, Прэзідэнт яшчэ раз засяродзіў увагу на важнасці й каштоўнасці прыезду вугорскага Прэм’ер-міністра якраз у такі час: “Гэта смелы крок у такой, здавалася б, няпростай псіхалагічнай і медыцынскай сітуацыі (якой імя пандэмія), які даў магчымасць нам з вамі перапыніць так званы міжнародны каранцін і адрадыць фармат жывых зносін паміж еўрапейскімі дзяржавамі”. Перамовы кіраўнік дзяржавы назваў вельмі канструктыўнымі, яны “паказалі, што беларуска-венгерскае супрацоўніцтва знаходзіцца на ўздыме”.

Аляксандр Лукашэнка канстатаваў значнае паляпшэнне дыялогу па лініі Беларусь — ЕС. Ён лічыць, што адносіны сталі больш прагматычнымі, раўнапраўнымі ды, самае галоўнае, прадуктыўнымі: “Вялікая заслуга ў тым нашых сяброў з Будапешта і асабіста Віктара Орбана”. Беларусь, адзначыў Прэзідэнт, гатовая да далейшага развіцця дыялога ва ўзаемапаважлівым ключы, на раўнапраўнай аснове.

Іван Ждановіч

СА СТУЖКІ НАВІН

Ёсць з каго выбраць!

З 15 мая 2020 года пачаў працаваць у інтэрнэце інфарэсурс ВЫБАРЫ-2020: <https://vybary2020.by/> Цяпер кожны, хто пажадае, зможа быць у курсе падзей выбарчай кампаніі па выбарах Прэзідэнта Беларусі. У прыватнасці, там з’явілася паведамленне: Беларусь пачне запрашаць міжнародных назіральнікаў пасля рэгістрацыі кандыдатаў у Прэзідэнты. Старшыня Цэнтрвыбаркама Лідзія Ярмошына пры тым выказала спадзяванне, што “да таго моманту эпідэміялагічная сітуацыя па-лепшыцца”.

Нагадаем, што карта руху краіны па знакавым унутрыпалітычным маршруце вызначана такім чынам. З 21 мая ініцыятыўныя групы вядуць збор подпісаў (да 19 чэрвеня) за сваіх кандыдатаў. Дзейнічае 14 такіх груп, у тым ліку й чатыры жанчыны маюць “прэзідэнцкія” амбіцыі. З 20 чэрвеня па 4 ліпеня будуць прадстаўляцца дакументы для рэгістрацыі кандыдатаў. З 5-га па 14-га ліпеня пройдзе рэгістрацыя кандыдатаў. З 14-га пачнецца перадвыбарная агітацыя, прадоўжыцца па 8 жніўня. З 4 па 8 жніўня пройдзе датэрміновае галасаванне. І, нарэшце, 9 жніўня пройдуць выбары Прэзідэнта.

Да правядзення выбарчай кампаніі ў Беларусі ёсць інтарэс як у краіне, так і ў свеце. Аляксандр Лукашэнка нядаўна выказаўся так: дэмакратыя дэмакратыяй, але бязмежа быць не павінна. На адной з нарадаў ён сказаў: “Галоўная задача дзяржаўных органаў сістэмы забеспячэння нацыянальнай бяспекі — зберагчы стабільнасць у краіне, забяспечыць законнасць і правапарадак. Тое, чаго ад вас патрабуюць Канстытуцыя і закон”.

Іван Ждановіч

АНОНС

Мірскі замак: знаёмства з гістарычнай кнігай

20 чэрвеня ў Музейным замкавым комплексе “Мір” (Гродзеншчына, Карэліцкі раён) пройдзе фестываль “Кніжныя сустрэчы ў Мірскім замку”. Пачалася традыцыя ў мінулым годзе. Сёлета фестываль пройдзе ў анлайн-рэжыме. Хаця многае з запланаванага будзе, як кажуць, у рэальным фармаце: выстаўкі экслібрыса, гістарычнай кнігі, прэзентацыя праекта “500 год. Мастацтва, кніга і мастацтва кнігі”, іншыя прэзентацыі, “круглы

“Кніжныя сустрэчы ў Мірскім замку”

стол”, прысвечаны беларускай гістарычнай літаратуры. А вось для глядачоў і віртуальных удзельнікаў фестывалю будуць наладжаны трансляцыі на розных інтэрнэт-рэсурсах. Найперш — на інтэрнэт-партале Музейнага замкавага комплексу “Мір”.

Арганізатары кніжнага свята — Міністэрства інфармацыі ды Міністэрства культуры Беларусі, Гродзенскі аблвыканкам, Карэліцкі райвыканкам, ААТ “Белкніга”.

Аляксандр Цітавец

ВАХТА ПАМЯЦІ

Святочныя прывітанні ад краіны-партызанкі

У пару, калі адзначалася 75-годдзе Вялікай Перамогі, беларускія дыпламаты падключыліся да прэзентацыі віртуальнай выставы “Партызаны Беларусі” ў Малдове, Узбекістане ды Украіне

Магчыма, нашыя чытачы ўжо ведаюць пра вялікі інтэрнэт-праект partizany.by, які паспяхова рэалізуе нашы калегі з Выдавецкага дома “Беларусь сёння”. І ў нашых планах — расказаць больш падрабязна, як ён ствараецца. Прэзентацыю праекта напярэдадні Дня Перамогі ў мінскім Доме прэсы рабіў яго кіраўнік Іван Сінічкін, намеснік галоўнага рэдактара ВД “Беларусь сёння”. Казаў, што цяпер штодзень на партал загрузаюцца новыя дакументы, баявыя гісторыі партызан. Рыхтуючы гэтыя нататкі, я зноў сустрэўся з цэзкам. Ён удакладніў: ужо створана больш за 85 тысяч персанальных электронных картак. І ўсё гэта дзякуючы інтэрнэту даступна па ўсім свеце кожнаму, хто жадае. У базе дзесятых лёгка знайсці весткі пра сваіх сваякоў, землякоў, якія ў пару Вялікай Айчыннай вайны ўдзельнічалі ў партызанскай барацьбе. Можна даведацца й новыя цікавыя факты пра партызанскі рух на тэрыторыі Беларусі.

Знаёмчыся з матэрыяламі партала, я звярнуў увагу на тэкст нашай тэматыкі — аповед пра тое, што прэзентацыя віртуальнай выставы “Партызаны Беларусі” прайшла ў замежных краінах з удзелам беларускіх дыпламатаў. Скажам, у Дзень Вялікай Перамогі з ёй знаёмлілі ветэранаў-беларусаў, якія жывуць у Кішынёве. “Акцыя стала магчымай дзякуючы садзейнічэнню беларускіх дыпламатаў у Малдове й знайшла ў глядачоў жывы водгук”, — адзначае журналістка. Ветэраны, вядома ж, падтрымліваюць такія намаганні па ўвекавечанні памяці мужных змагароў з фашызмам. А на здымках, прадстаўленых Амбасадар Беларусі ў Малдове, бачым вядомага ветэрана-беларуса Уладзіміра Вайцяховіча. Помніцца, наша газета раней пісала пра яго ды

Уладзімір Вайцяховіч і Амбасадар Анатоль Калінін

створаны ім пры доме музей у тэксце “Музей пад вінаграднымі лозамі”. А ў часе аднаго з візітаў Прэзідэнта Беларусі ў Малдову якраз Уладзіміру Віктаравічу ад актывістаў беларускай дыяспары выпаў высокі гонар: уручыць на памяць Аляксандру Лукашэнку карціну мастака-беларуса з Кішынёва Вячаслава Ігнаценкі. У часе ж святочнага прагляду віртуальнай выставы “Партызаны Беларусі” ветэран дзяліўся сваімі пачуццямі ды ўспамінамі: “Я пазнаю некаторых з гэтых хлопцаў!”

Мы пісалі ўжо, са слоў Вячаслава Ігнаценкі, што Уладзіміру Віктаравічу 10 мая споўнілася 96 годоў. Ён — удзельнік трох памятных парадаў Перамогі: у Дэбрэцэне ў 1945-м і ў тым жа годзе ў Маскве, а таксама ў Маскве ў 2015-м. У часе знаёмства з выставай патрыярх-беларус з Кішынёва казаў: “На франтах мы праявілі вялікую мужнасць, але не меншую мужнасць праявілі партызаны ды ўсе тыя, хто працаваў у тыле. У кожнай беларускай сям’і былі такія самаадданыя людзі. Беларусы зрабілі ў Перамогу такі вялікі ўнёсак! Практычна кожная сям’я ўдзельнічала

ў партызанскім руху. І кожная сям’я ў Беларусі панесла страць... Кожны трэці беларус аддаў сваё жыццё за тое, каб выратаваць не толькі сваю сям’ю, але і ўсё чалавецтва”. Былі побач з ветэранам у той дзень актывісты беларускай дыяспары, Амбасадар Беларусі ў Малдове Анатоль Калінін, які нагадаў: “У нашых лясных краях і стары, і малы ўсталі на абарону сваёй Айчыны, і Беларусь ператварылася ў партызанскі край. Мы памятаем і ганарымся пакаленнем пераможцаў, якія сталі ўвасабленнем Вялікай Перамогі. Хто ваяваў на перадавой, ваяваў у партызанскіх атрадах і вёў падпольную барацьбу, каваў Перамогу на фабрыках і заводах у тыле. Усяго ў гады Вялікай Айчыннай вайны 448 прадстаўнікоў беларускага народа былі ўдастоены звання Героя Савецкага Саюза”.

У згаданай публікацыі калег ёсць падказка, што відапразентацыя выставы “Партызаны Беларусі” ёсць на сайце беларускай дыпмсіі ва Украіне. Можна пабачыць унікальныя архіўныя фатаграфіі баявых дзеянняў, аповеды пра людскія лёсы, а таксама ўзна-

гародныя лісты некалькіх дзясяткаў з многіх тысяч мужных украінцаў, якія зрабілі важкі ўнёсак у вызваленне Беларусі. Амбасадар Беларусі ва Украіне Ігар Сокал, разважаючы над матэрыяламі выставы, адзначыў: “Партызанскі рух на тэрыторыі Беларусі меў агульнанародны характар, гэта была беларуская армія ў лясках. Таму праект “Партызаны Беларусі” мае каласальнае значэнне для ўшанавання памяці пра ўсіх тых, хто гераічна ваяваў у партызанскіх і падпольных атрадах на беларускай зямлі — у імя агульнай Перамогі”.

Гарачыя водгукі мела выстава і ва Узбекістане: беларуская Амбасада шырока прадставіла яе на сваіх інфармацыйных рэсурсах. Амбасадар Беларусі ва Узбекістане Леанід Марыніч адзначыў, прадстаўляючы выставу, што ў хроніка-дакументальным праекце знайшлі адлюстраванне гераічныя подзвігі

падполлі. Партызанскі рух стаў унікальным прыкладам народнага супраціву, мужнасці ды самаахвярнасці”.

Адзначым яшчэ раз: выстава “Партызаны Беларусі” падрыхтаваная на аснове матэрыялаў інтэрнэт-праекта partizany.by. А гэта — плён сумесных намаганняў супрацоўнікаў Выдавецкага дома “Беларусь сёння” ды Нацыянальнага архіва Беларусі. Варта нагадаць: у 2019-м запушчана была электронная інтэрактыўная база партызанскага й падпольнага руху. Магчыма, вашыя бацькі, дзяды, прадзеды не паспелі, не змаглі, не знайшлі зручнага часу, каб расказаць пра тую гераічную пару, калі былі яны партызанамі. Калі ўся Беларусь стала краінай-партызанкай. Нашчадкі ж цяпер па драб-

Актывісты беларускіх суполак Малдовы таксама былі на сустрэчы з 96-гадовым ветэранам

таксама й сыноў, дачок узбекскага народа, якія плячо ў плячо з беларусамі ды прадстаўнікамі іншых нацыянальнасцяў кавалі Перамогу на франтах вайны: “На акупаванай захопнікамі беларускай зямлі разгарнулася жорсткая барацьба з ворагам у партызанскіх атрадах і ў

нічках ствараюць велічную мазаіку партызанскага руху ў Беларусі. На сайце выкладваюцца ўнікальныя архіўныя дакументы, узнагародныя лісты, баявыя характарыстыкі, апісанні баёў і бітваў партызан, біяграфіі камбрыгаў.

Іван Іванаў

ЛІТАРАТУРНЫЯ МАСТЫ

Прэзентацыйны фотаздымак новага выдання надзвычай каларытнага нават казачнага!

“Залатая птушка” з Беларусі даляцела да Сербіі

У Бялградзе пабачыў свет зборнік беларускіх народных казак

Сёння, калі свет з-за пандэміі каранавіруса стрымлівае свае актыўнасці ў рэальных сувязях, стасунках, гэтая падзея ўспрымаецца надзвычай выразна. Добрая кніга — цудоўны сродак, каб умацаваць імунітэт! Асабліва калі гэта мудрыя беларускія казкі. Важна, што і ў пару такога выпрабавання не парываюцца гуманітарныя павязі Беларусі ды Сербіі. Наадварот: усталёўваецца трывалы мост дружбы й супрацоўніцтва.

Нараджэнне кнігі — сапраўды знакавая падзея ў развіцці беларуска-сербскіх літаратурных сувязяў. Па-першае, зборнік “Златна птушка” (назва па-сербску) уклаў прафесар Беларускага дзяржуніверсітэта, доктар філалагічных навук Іван Аляксеевіч Чарота. Па-другое, перакладчыца — вядомая і ў Беларусі сербская

паэтэса, празаік, бібліяграф Даяна Лазаравіч. У кнізе 52 беларускія народныя казкі.

“Залатая птушка” — годны працяг выдання беларускай бібліятэкі на сербскай мове, над чым рупіцца Даяна Лазаравіч. Сербскія чытачы ўжо атрымалі на роднай ім мове кнігі Максіма Багдановіча, Сяргея Панізьніка, Алеся Бадака, Святланы Быкавай, Марыі Кобец, Віктара Кажуры ды іншых аўтараў.

Казачныя скарбы нашага народа двойчы выдаваліся ў Сербіі ці тагачаснай Югаславіі: у 60-я і 70-я гады. Але раней у зборніках было па 16 твораў. І пераклады рабіліся з рускай мовы. А сёлетняя “Златна птушка”, што выйшла накладам у 300 экзэмпляраў у выдавецтве “Асацыяцыі паэтычных

творцаў” — першае пераўвасабленне фальклорных твораў беларусаў з мовы арыгінала.

“Я вельмі рада, што разам з прафесарам Іванам Аляксеевічам Чаротам і ўважлівым да беларускага мастацкага слова выдаўцом змагла рэалізаваць такі адметны праект, — гаворыць Даяна Лазаравіч. А ў бліжэйшы час Асацыяцыя паэтычных твораў выдаць яшчэ дзве кнігі, звязаныя з Беларуссю. Пабачыць свет зборнік вершаў Песняра Янкі Купалы. І таксама — паэтычная кніга рускага пісьменніка Валерыя Казакова, які нарадзіўся ў Беларусі, а цяпер вярнуўся да Бацькаўшчыны. Творы і Купалы, і Казакова пераклала на сербскую мову Даяна Лазаравіч.

Сяргей Шычко

НА ХВАЛЯХ ТВОРЧАСЦІ

Чароўныя яблыкі з рымскага саду

Нягледзячы на каранцінныя меры бяспекі ў сувязі з каранавірусам, прадпрынятыя ў Рыме, там актыўна рэалізуюць свае таленты юныя прадстаўнікі беларускай дыяспары

Пра тое, што юныя беларусы Рыма паспяхова ўдзельнічаюць у розных конкурсах, нам у чарговы раз напісала настаўніца, ураджэнка горада Оршы Ніна Пашчанка. Яна ўзначальвае ў італьянскай сталіцы Культурна-адукацыйны цэнтр “Францыск Скарына” ды заахочвае да творчасці сваіх выхаванцаў. З яе апошніх допісаў мы даведаліся, што Вера Гетманчанка стала лаўрэаткай другога Міжнароднага конкурсу слоўнай творчасці для рускагаворачых дзяцей, што жывуць у замежжы, “Фабрыка слов — 2020”. А падаваў Скарынаўскі цэнтр на конкурс сем работ.

З матэрыялаў аргкамітэту вынікае, што на конкурснае заданне (напісаць казку ці апавяданне са словамі “Пеця” і “яблык”) адгукнулася больш за 500 дзяцей з 40 краін. (Спасылку на ўмовы й вынікі конкурсу глядзіце тут: <https://www.sites.google.com/site/fabrikaslovparis/>). І хоць усіх іх арганізатары называюць “юнымі соотечественниками”, ды, як бачым, і беларусы замежжа ў конкурсе паспяхова. З даланых 524-х казак і апавяданняў журы выбрала 47 лепшых работ. Іх аўтары й занялі прызавыя месцы ў розных катэгорыях. Твор Веры Гетманчанкі “Волшебные яблочки” заняў 3-е месца ў намінацыі “лепшае апа-

вяданне” і ўвойдзе ў II зборнік праекта “Фабрыка слов”.

Нядаўна сталі вядомыя таксама й вынікі Міжнароднага дзіцячага завочнага конкурсу “Sternchen zu Hause” (з нямецкай: “Зорачкі на доме”). Арганізатары яго павіншавалі Ніну Пашчанку ды яе вучняў — а іх ажно 9! — з паспяховым паказам работ. Тут іх пералік, у дужках — занятыя месцы ў розных катэгорыях і намінацыях: Валерыя Пітрапаолі (2), Нікалетта Траке (3), Эдгар Дэльначэнці (2), Юры Палееў (3), Эва Бевілакуа (3), Матэа Дэ Грандзіс (1), Эліза Палеева (3), Вера Гетманчанка (3), Аліса Малай (2). Мяркуюцца, што свае дыпламы пераможцы атрымаюць ужо ў чэрвені. Віншуем, сябры!

І ў конкурсе “Нясны каранцін”, які праходзіў у Германіі, юныя “скарынаўцы” з Рыма паўдзельнічалі. Адзначым руплівасць іх старэйшых сяброў — ну клопаціцца ж пра тое, каб не сядзелі дзеці без справы, развіваліся. Вось і становіцца Культурна-адукацыйны цэнтр “Францыск Скарына” гэтакім дзівосным сада, у якім растуць-наліваюцца чароўныя яблыкі дзіцячых талентаў. На конкурс дзеці прадставілі творчыя працы, якія стваралі ў часе ізаляцыі з-за каранавіруснага каранціну. “Сярод удзельнікаў з еўрапейскіх краін нашы школьнікі паказалі

Адзін з конкурсных малюнкаў Эдгара Дэльначэнці

добрыя вынікі, а наша 8-гадовая Аліса Грасі ўвогуле ўзляцела вельмі высока. Якраз яна й стала пераможцай у літаратурнай намінацыі: 24 балы з 24-х магчымых!” — піша пра таленавітых выхаванцаў Ніна Пашчанка.

Яшчэ конкурс — і зноў поспех! Матэа Дэ Грандзіс, Ганна Біціці (Пінск) ды Нікалетта Траке, паведамляюць нам, занялі групавое першае месца ў конкурсе эсэ “Калі закончыцца каранцін, мы ўсёй сям’ёй адправімся...”. Праводзіла яго выдавецтва БОМБОРА. Пераможцы ж чакаюць дыпламы ды “Вялікую кнігу Вандраванняў” у падарунак. Дарэчы, Матэа яшчэ паспеў атры-

маць і дыплом за свой малюнак, які прадставіў на Міжнародны конкурс “Уся радасць жыцця” — ён праходзіў у горадзе Палестрына, што недалёк ад Рыма.

Пішучы пра ўсё тое, шкадуе Ніна Пашчанка, што з-за каранавіруса не змоглі правесці лінейку ў Скарынаўскім цэнтры, прысвечаную заканчэнню навучальнага года. Бо на ёй столькі б добрых слоў, апладысмантаў у гонар пераможцаў розных конкурсаў прагучала б! А так — развіталіся ў скайпе да верасня. У тэксце-звароце кіраўніцы цэнтры да вучняў, а таксама педагогаў і бацькоў ёсць пажаданне: каб каникулы сагрэтыя

былі цяплом, радасцю адкрыццяў і вясёлых прыгод, сяброўствам ды карыснымі справамі. А яшчэ падзяка вучням за іх працу, дасягненні й перамогі, бацькам — за дапамогу й цяпленне!

І на заканчэнне. Ніна Пашчанка паведаміла, што цяпер яе выхаванцы Эдгар Дэльначэнці ды Эва Бевілакуа ў творчай супрацы з Рэспубліканскім цэнтрам нацыянальных культур (Беларусь) рыхтуюць праект, прысвечаны Дню незалежнасці Беларусі. “Гледачы пабываюць на віртуальнай выставе малюнкаў нашых таленавітых сямігодкаў, прысвечаных Беларусі, — раскрывае планы іх аякунка. — Эдгар і Эва раскажуць пра сваё жыццё ў Італіі ды пра тое, што ім падабаецца ў Беларусі: а яны ж прыязджаюць у госці да бабуль і дзядуль. Эдгар з мамай напісалі ўжо верш пра Беларусь, падрыхтавалі “паэтычны” відэасюжэт”. Ніна дадае, што дзіцячыя відэавішаванні да 9 Мая, падрыхтаваныя ў КАЦ “Францыск Скарына”, размешчаны ў Фэйсбуку Амбушады Беларусі ў Італіі, праглядаў — амаль 800. І новы відэафільм цяпер у працы. Гэта будзе апавед пра 22 чэрвеня 1941 года — страшны дзень, калі на беларускую зямлю ўварвалася вайна. Беларусы ў Італіі ўпэўнены: гэта наша гісторыя, якую мы не павінны забываць!

Іван Іванаў

КОЛЕРЫ СЯБРОўСТВА

Мы ў “Згодзе”

Ансамбль інтэрнацыянальнай дружбы “Згода” — візітоўная картка Рэспубліканскага цэнтры нацыянальных культур

На святах артысты “Згоды” выконваюць, як правіла, папуры з урыўкаў песень розных народаў. Спяваюць на рускай, беларускай, татарскай, польскай, латышскай, літоўскай, украінскай і цыганскай мовах. Тым самым выяўляюць згоду між прадстаўнікамі розных нацыянальнасцяў у Беларусі.

На той час, як Аляксандр Свірскі ствараў ансамбль, ён ужо быў вядомы як кіраўнік народнага фальклорнага ансамбля “Вербіца” (працуе пры Палацы культуры Мінскага аўтазавода), у рэпертуары якога як аўтэнтны фальклор, так і яго сучасныя апрацоўкі, абрадавыя ды лірычныя песні з розных рэгіёнаў Беларусі. Аляксандр сёння кіруе і “Вербіцай”, і “Згодай”. Вядома ж, цяпер клопатаў удвая больш, але ж і радасці ад творчасці — таксама. Да таго ж артысты гуртоў пасябравалі між сабой: тыя, хто ў “Вербіцы” ахвотна спяваюць песні на іншых мовах разам са “згодаўцамі”, а ў “Згодзе” цудоўна пяюць па-беларуску. Вось такія творчы тандэмы: разам выступаюць, разам і гастралююць.

У “Згуду” прыходзяць спевакі з іншых творчых калектываў нацыянальна-культурных аб’яднанняў, што дзейнічаюць пры Рэспубліканскім цэнтры нацыянальных культур. Бо, кажа Аляксандр Іванаў, ім цікава прадаўжаць не толькі традыцыі свайго народа, ведаць яго танцы й мову, але й песні іншых народаў. “Вядома ж, у “Згодзе” прадстаўлены далёка не

ўсе нацыянальнасці краіны, — гаворыць кіраўнік ансамбля. — Але культуру многіх з іх мы прадстаўляем тым складам, які ёсць: 12 чалавек. Мы можам спяваць песні на розных мовах”. А спяваюць мову песні ў працэсе рэпетыцый. Пры тым дапамагаюць адзін аднаму. Татары і башкіры (Эльвіра Ляўшэвіч, Раміля Сітнікава, Лілія Сямёнава, Накія Скакун, Залія Азарава), напрыклад, навучаюць іншых песням на сваёй нацыянальнай мове. Атрымоўваецца няблага! Нават госці з Татарстана здзіўляюцца: як чыста, без акцэнта ў “Згодзе” спяваюць па-татарску. І на цыганскай мове заспявалі, калі ў ансамбль прыйшоў Віктар Андрончык, напалову цыган. Ганна Швец прадстаўляе ў “Згодзе” рускую культуру. Літоўскія ды латышскія песні вучыць спяваць сам Аляксандр Свірскі: ён з “Вербіцай” аб’ехаў уздоўж і ўпоперак Літвы й Латвію, шмат ведае пра культуру суседзяў. Беларускую культуру, нароўні з іншымі,

Аляксандр Свірскі з ансамблем “Згода” перад выступленнем у Верхнім горадзе Мінска

На свяце “Багач”, якое праходзіла ў Дукоры. 2019 год.

прадстаўляюць Вольга Ладуцька, Андрэй Прымака, Дзмітры й Наталія Бубічы. Апошнім часам у “Згодзе” развучваюць песню й на малдаўскай мове.

“Не скажу, што мы ведаем усе тыя мовы, на якіх спяваем, але песні на гэтых мовах ведаем”, — нападўжартам гаворыць Аляксандр Іванаў. Але на якой бы мове песня ні была, яе мелодыя й без перакладу падказвае, пра што яна. Таму Свірскі лічыць: песня межаў не мае. Яму, як музыку, цікава знайсці нейкія падобнасці ці адрозненні паміж песнямі, танцамі розных народаў. І знаходзіць з кожным разам усё больш падобнасцяў, чым адрозненняў. Прышоў да высновы: культура сапраўды яднае. Тое заўважна і ў самой “Згодзе”. Івану Журовічу, беларусу, пасуюць розныя нацыянальныя касцюмы, і ўсе яго са сцэны прымаюць “за свайго”, Маргарыце Зайцавай, татарцы, файна падыходзіць латвійскі касцюм, і яна ўдала прадстаўляе латвійскую культуру.

Раней Аляксандр Свірскі мала што ведаў пра традыцыі прадстаўнікоў іншых народаў, што жывуць у Беларусі. Цяпер дазнавацца пра многія з іх яму дапамагаюць спевакі ансамбля, які ён стварыў. Пра беларускую мову, якую пашырае ён у свеце разам з “Вербіцай”, таксама не забывае. У “Згодзе” Аляксандр Іванаў дае ёй песенныя крылы разам са спевакамі іншых нацыянальнасцяў.

“Мы — гурт-крэмень: заўсёды “вядзём сваю лінію”, — шчыра прызнаецца Аляксандр Свірскі. — Не гаворым, што нейкая нацыянальнасць лепшая за іншую. Дзверы ў нас адчынены для людзей усіх нацыянальнасцяў, і сэрцы таксама. Мы з радасцю чакаем амагараў, прыхільнікаў песеннай творчасці з рознымі, як кажуць, генамі ў крыві. Хай прыходзяць са сваімі песнямі! Мы паслухаем, ды можа й разам іх прыспяваем. Бо, як вядома, у розных народаў шлях да згоды праз песню — самы прыгожы, самы гарманічны”.

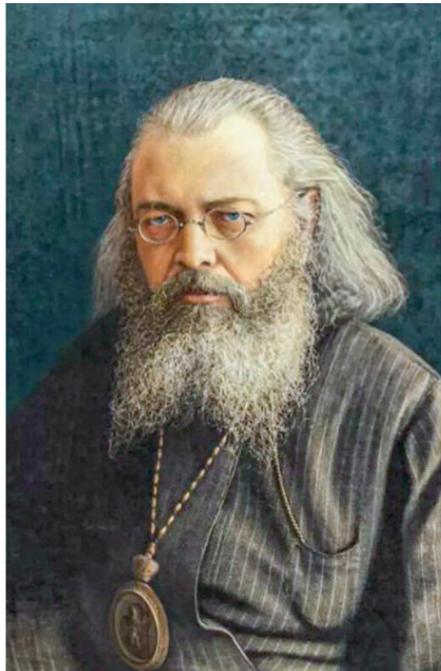
Ганна Лагун

Крыніца ёсць пры Ясянцы

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Атрымаўшы званне правізара, ён толькі два гады меў сваю аптэку, а потым да старасці быў службоўцам транспартнага таварыства. Ніякай уласнасці ён, як і я, не меў”, — пісаў Валянцін Феліксавіч Война-Ясянецкі ў адной з анкет”.

Што зробіш: час быў такі. Рэвалюцыйны лозунг пра ўсеагульную сацыяль-

Архіепіскап Сімферопальскі і Крымскі Лука

ную роўнасць успрымаўся занадта проста, нават вульгарна тымі, хто быў нікім, а раптоўна стаў “усім”. Дакладней, новаю ўладай. Арыштоўваючы, высылаючы людзей у Сібір, асуджаючы іх на смерць, камісары, кажуць, верылі, што творца новы, справядлівы свет. Нават пакаранне смерцю ў афіцыйных дакументах тае пары называлі: “Высшая мера сацыяльнай справядлівасці”. Зрэшты, не будзем забываць: шляхецтва ж на землях беларускіх “разабралі” яшчэ й без камісараў — пасля гвалтоўных трох падзелаў Рэчы Паспалітай. Некаторыя нашчадкі княжацкіх нават родаў, у тым ліку й Война-Ясянецкія, сапраўды аказаліся на сацыяльным нізе, хадзілі ў лапцях ды жылі ў курных беларускіх хатах. Во быў здзек — над шляхтаю, народам, здаровым сэнсам! Знішчылі саюзнікі, палоды згаварыўшыся ды разыграўшы розныя інтрыгі, у тры махі незалежную еўрапейскую дзяржаву — а запісалі свае рабаўніцкія дзеі ў гісторыі: былі тры падзелы. Ну такія міленькі, пушысценькі эўфемізізм атрымаўся на радасць расійскім чыноўнікам на чале з імператрыцай Екацярынай II. Потым яшчэ й савецкая ўлада з людзьмі шляхецкага й дваранскага статусу “разабралася” ў адпаведнасці з суровымі ўстаноўкамі дыктатуры пралетарыяту. За адно толькі паходжанне (!) людзей высылалі, канфіскоўвалі ў іх маёмасць, дзяцей пусквалі па свеце: класавыя ворагі!

Вось у які час хадзіў па зямлі, запаўняў анкету свайго быцця ў свеце будучы святы Лука Крымскі. Каму патрэбная была яго “шляхецкая праўда” ці шматвекавая шляхецкая годнасць у тых часы? Само слова шляхта паступова стала здзеклівым, а вывучэнне ў беларускіх школах п’есы класіка Вінцэнта Дуніна Марцінкевіча “Пінская шляхта” нязменна прыводзіла вучняў да высновы, што шляхецтва — нейкі ганебны перажытак гісторыі. Смешнымі выглядаюць у шу-

канні страчаных правоў, уласнае годнасці тых дзівакаватых, пыхліва-ганарлівых палешукі. Хоць сама п’еса перапоўнена вялікім глыбінным болям, пачуццём бездапаможнасці людзей перад тварам новай, імперскай дзяржаўнай машыны, у новых жыццёвых варунках, калі былі ўстоі жыцця ўшчэнт зруйнаваныя. Письменнік у беспрасветную пару (тады й само слова беларускае было пад забаронай) выпакутаваў твор, у якім за смехам прыхаваў свае слёзы, а савецкая школа, на жаль, вылушчвала з п’есы ў даверлівыя юныя душы толькі смех...

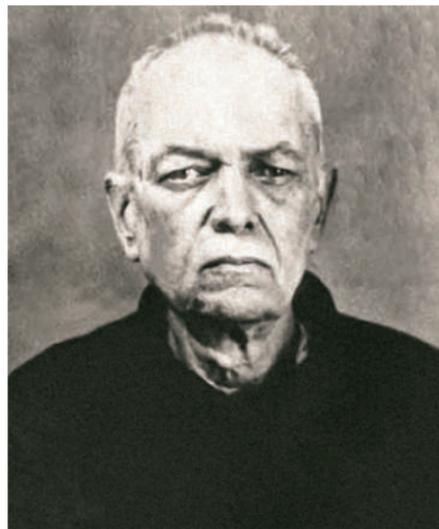
Выпрабаванне новым часам — ці ж не яно заўсёды паказвае, дзе ёсць сапраўдныя каштоўнасці! Бывае, што высокія статусы-тытулы ў спадчыну, рэгаліі, званні — толькі “бонусная” шырмачка для атрымання ў грамадстве нейкіх даброт, за якой канкрэтная асоба прыхавала сваю шэрасць, “пусты гук”. Традыцыі беларускага шляхецтва ў іх глыбіннай сутнасці былі адладжанай сацыяльнай тэхналогіяй для выхавання годнасці, высакароднасці, чалавечнасці ў чалавеку — але, бывала ж, тэхналогія давала збоі. Тады князі, графы, шляхцікі выраджаліся ў фанабэрыстых, гультаяватых пыхліўцаў. Некаторыя з наймагутных Радзівілаў чаго былі варгтыя... Вось і выпрабуйце час усіх шляхцікоў “на злом”. І Валянцін Войну-Ясянецкага ў тым ліку. Хрысціянскія дабрачыннасці, дарэчы, таксама ж не той набытак, які варта выстаўляць напаказ. Сваю набожнасць у тым ліку. (А можна сабе ўявіць, як зваліся на хірурга камісары, калі ён іконы вешаў у аперацыйных ды нават пад смяротнымі пагрозамі здымаць не хацеў!) У беларусаў кажуць: маеш Бога ў душы — май, але перад чужым носам святым не махай! Карацей — не выпендрывайся. Але калі чалавек адчувае сваю велізарную духоўную сілу, то хто ж яму ўказ? Як характар гартуецца ў жыццёвых змаганнях, так і душа, гавораць, ад болно большае. Ад пакутаў перажытых — ачышчаецца й прасвятляецца. І прыклад падзвіжніцкага, шматпакутнага жыцця хірурга-святара Войны-Ясянецкага для ўсіх нас павучальны. У цяжкай працы на карысць бліжніх, а не толькі ў смелым выкліку атэістызму сацыяму была ягоная высокая праўда.

Пасля скону архіепіскапа Лукі, піша Наталля Магер, ягонае імя зусім было забытае, аж да 90-х гадоў. І толькі цяпер, заўважае, “знайшліся” ў вялікім свеце й нашчадкі вялікага чалавека, і людзі,

Гэты здымак пры Ясянцы — 100-гадовай даўніны

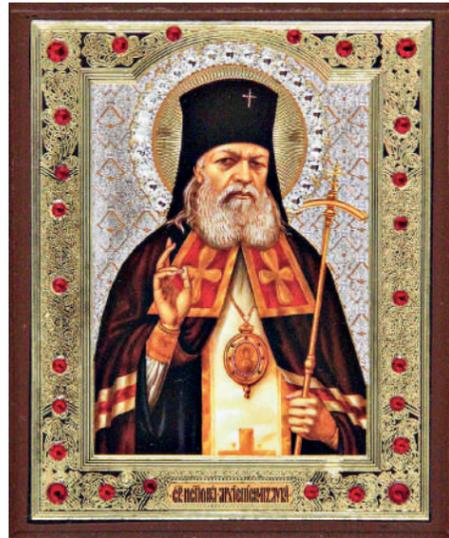
не абьяквыя да гісторыі старажытнага польска-літоўскага роду, які ўтварыўся ад зліцця родаў Война і Ясянецкіх (Спрэчна! Можа гэта род Война проста ўзяў сабе прыдомак Ясянецкія? — Аўт.) ды аднаго роду з галіны Война-Ясянецкіх-Жаратынскіх. Падрабязнасці глядзіце па згаданай спасылцы. Але пры тым важна мець на ўвазе: тагачасная Літва — гэта й старажытная Беларусь, а род літоўскі — гэта й старажытнабеларускі. У інтэрнэце знаходзім “гістарычную” падказку пра зараджэнне ВКЛ, пашырэнне ягоных тэрыторый: “Новоградское княжество (цяпер Навагрудак — у Гродзенскай вобласці Беларусі. — Аўт.) во главе с князем Миндовгом (1219–1263) стало политическим центром, вокруг которого объединились Лидское, Гольшанское, Кревское, Ошмянское, Слонимское и другие княжества. В 1360–1370-е годы в ВКЛ вошли Киевская, Мозырьская и Брагинская волости, Чернигово-Северская, Подольская и Волынская земли, а затем Смоленское княжество и другие земли”. Звярніце ўвагу: Кіеўская воласць

Епіскап Лука. Ташкент, турма НКВД. 1939 год.

у складзе ВКЛ! І Чарнігава-Северская, што істотна ў кантэксце размовы пра карані роду святога.

Даследчыца прыводзіць весткі з Энцыклапедычнага слоўніка Бракаўза і Эфрона, у якім гаворыцца, што Война-Ясянецкія — гэта польскія шляхціцы, герба Трубы, “ныне состоящие в русском подданстве”. Што род гэты рускага паходжання, вядомы з XVI стагоддзя. Удакладнім, што за “ныне”. Пабацьлі свет больш за 40 тамоў выдання ў 1890–1907 гадах. І тады, пэўна ж, пра беларускія родавыя карані паважаных людзей з нашых зямель у Расіі ніхто й не згадваў: ім запісвалі польскае ці літоўскае паходжанне. Спасылка даследчыцы на “Гербы Польскі” сведчыць, што Война-Ясянецкія (Wojna Jasienski) паходзяць з рускіх князёў. Наталля Магер акцэнтуйце ўвагу: “Из Руси, а не из России”. Прыводзяцца весткі: “Войно — литовский дворянский род Русского происхождения, герба Трубы. Родоначальник их, Войно Матвеевич Гричина, переселился из Северского княжества в Литву. Эта отрасль потомства Войно-Гричины угасла в конце XVII века”. Далей — даволі спрэчныя развагі даследчыцы: “Как князья эти попали на службу к польским королям — неизвестно. Возможно, что они оказались в плену во время бесконечных сты-

Ікона святога Луки Крымскага

чек на спорных землях Украины и Белоруссии, а может быть, и сами предложили свои услуги одному из монархов Речи Посполитой”.

Такой “невядомасці” пазбегнем, калі згадаем поўную назву дзяржавы ВКЛ, у якой жылі тых рускія князі. Нават у сярэднявечнай Масковіі яе добра ведалі пад назвай: “Великое княжество Литовское, Руское, Жомойтское и иных”. Гісторыкі яе працягла існаванне на карце Еўропы значаць датамі: 1236–1795. І не без падстаў, бо ВКЛ “прыхавалася” пад назвай тагачаснай федэрацыі “Рэч Паспалітая” (з 1596 г.) аж да зруйнавання апошняй у 1795-м. Пра які “палон”, а тым больш “польскі” тут можна гаварыць! Рускія князі проста жылі на сваёй Рускай зямлі, з Кіевам у складзе ВКЛ. Пра згаданае вышэй Северскае княства — таксама ўсё зразумела: у 1360–1370-я гады ўвайшло яно ў склад ВКЛ. Пры чым тут “во время бесконечных стычек на спорных землях Украины и Белоруссии”? Ні назваў такіх, а тым больш такіх дзяржаў тады не было. І важна не блытаць тагачасны рускі свет з цяперашнім. Інакш і выдадзена палачанінам Францускам Скарынам у 1517-м годзе ў чэшскай Празе “Библия Руска” некаму падасца духоўна-культурным набыткам тагачаснай Масковіі — а не люду паспалітага з Вялікага Княства Літоўскага, не каштоўнай спадчынаю сучаснай Рэспублікі Беларусь ды Скарынавых крэўна-духоўных нашчадкаў беларусаў.

Наталля Магер піша пра “соблазн окатоличивания”, якога нібыта не змаглі пазбегнуць і ў родзе Война. І што адным з першых католікаў стаў Адам Война: ён атрымаў нібыта ў 1435-м ад князя Баляслава Мазавецкага маёнтак у Бельскай зямлі. А ёсць сведчанні, што ў тым часе ўжо не князі мазавецкія гаспадарылі на зямлі (цяпер Беласточчына, Польшча): тэрыторыі канчаткова адышлі да вялікага князя ВКЛ Вітаўта каля 1405 года. І навошта фантазаваць на тэму веравызнання ў ВКЛ? Князёў наўрад ці хто сілком перахрышчваў... А меркаванне пра нашчадкаў Адама Войны, якія прымалі прозвішчы (у беларусаў кажуць: прыдомкі) ад назваў памесцяў, якімі валодалі, мае сэнс: “Так появились Войно-Шубы, Войно-Пецки, Войно-Скварки, Войно-Трубники, Войно-Оранские, Войно-Ясенецкие, Войно-Ясенецкие-Жеретынские и прочие”.

Дзедам жа святога Луки Крымскага быў якраз чалавек з роду Война-Ясянецкіх: Станіслаў Іосіфавіч. Нарадзіўся каля 1820 года, быў патомным дваранінам Магілёўскай губерні, тады ўжо расійскай. І род ужо быў збыдзелым, а сам дзед Стась на пачатак XX стагоддзя — звычайным млынаром у Сенненскім павеце. Толькі ў прозвішчы жыла памяць пра былую моц, бытаванне ў сядзібе Ясянец.

Заканчэнне будзе.

Іван Ждановіч

Каб не стаў інтэрнэт павуцінаю

Сучасныя ІТ-тэхналогіі ў пару супрацьстаяння каранафіруснай інфекцыі даюць магчымасць значна зменшыць колькасць рэальных кантактаў паміж людзьмі. Але праз “сусветную павуціну” пашыраюцца і фэйкавыя навіны ды інфавірусныя інфекцыі, асабліва небяспечныя для юных душ і розумаў.

Няма ліха без добра, кажуць беларусы. Нябачны вірус падштурхоўвае нас шукаць і ўдасканальваць “бескантактныя” тэхналогіі ў розных сферах жыцця. І многія з іх падвязаны на інтэрнэт. **Дырэктар беларускай кампаніі “Сакрамент ІТ” Валеры Ягораў** лічыць: такім чынам паглыбляем мы ў рэальнасць, якую акадэмік Уладзімір Вярнадскі апісваў як наасфера. На думку вучонага, само з’яўленне чалавека і ўплыў ягонай дзейнасці на наваколле — гэта не выпадковасць, а пэўны заканамерны этап эвалюцыйнага біясферы. Вярнадскі даводзіў, што паступова пад уплывам навуковай думкі, калектыўнай працы аб’яднанага чалавецтва, скіраваных на задавальненне ўсіх яго матэрыяльных і духоўных патрэбаў, біясфера Зямлі павінна перайсці ў новы стан — наасферу (ад грэцкага “ноас” — розум). А тэрмін наасфера з’явіўся ў 1927-м у артыкулах французскага матэматыка Эдуарда Леруа. Пісаў жа ён іх пасля праслуханняў у 1922–23 гадах курсаў лекцый Уладзіміра Вярнадскага па праблемах геахіміі ды біягеахіміі. Адзін з ключавых тэзісаў Вярнадскага такі: “Чалавек непаруўна звязаны з асяроддзем, у якім жыць, ён — пэўная функцыя біясферы”.

— **Валеры Мікалаевіч, мы даўно чуюм пра рэальнасць віртуальную, і яна цесна спалучана ўжо з рэальнасцю фізічнай. Віртуальны кантэнт, асабліва сацсеткі забіраюць шмат нашае ўвагі, зацягваюць — як нейкі вялізны павук у сваю павуціну. Старэйшых яшчэ не так, а маладзёнам, бачым, бывае цікавей сядзець у інтэрнэце, чым жыць у рэальнасці. Але ж у той “віртуальнасці” ёсць шмат усялякіх небяспек, нават страшнейшых за каранавірус...**

— Згодзен, што небяспек у віртуальнай прасторы — як вірусаў. Прощма! Вось і хваля так званай інфэпідэміі пракацілася па свеце, пасяла паніку ў некаторых краінах. Змяталі ўсё з паліц магазінаў, панікавалі... А цяперашнія вулічныя, надзвычай агрэсіўныя пратэсты ў ЗША, краінах Заходняй Еўропы можна расцэньваць як выхад з падсвядомасці людзей у рэальнасць тых страхуў, панічных настрояў, спароджаных інфавірусам. Вось такі нездаровы атрымаўся віртуальна-рэальны мікс...

— **Як нам, нашым дзецям і ўнукам бараніцца ад негатывных інфаатак? Чым умацоўваць свой, скажам так, інфармацыйны інтэрнэт-імунітэт?**

— Што ж, будзем выкарыстоўваць актуальную лексіку. Я прыходжу да высновы, што своеасаблівыя антыцелы дзецям, школьнікам, студэнтам для барацьбы з інфавірусам даюць “прывіўкі” якаснай адукацыі і сапраўднай культурай. Скажу яшчэ крамолу: часам і свабоду слова можна расцэньваць як інфанебяспеку. Пра тое не раз чуў і ад настаўнікаў, педагогаў, калі ў розных аўдыторыях прэзентаваўся наш вялікі праект “Мегабук”. (Глядзіце праект Мультымедыяная бібліятэка школьніка (МБШ) у інтэрнэце: <http://mbook.by/>). Мы раней пісалі пра яго: “Ад Скарыны да SKARYNA: Упершыню ў свеце пераважная большасць беларускіх школьных падручнікаў стала даступна ў электронным фармаце для вучняў і настаўнікаў, розных іншых карыстальнікаў. — ГР, 7.06.2017. — Аўт.). І, на мой погляд, праект наш стаў асабліва актуальным сёння, калі частка вучняў лакалізаваная дома. Для анлайн-заняткаў інтэрнэт жа патрэбен — і ён увесць час у школьнікаў пад руку. Нехта раней баяўся: ах, віртуальныя падручнікі шкодныя для здароўя. Лухта! Можна ж сказаць: кніга, чытанне псуе дзецям зрок. І ад цу-

керак — карыес... Шмат што можна забараніць. Але ж, як казаў класік: “Каб сонца засланіць — вушэй асліных мала”...

— **Як вы ўвогуле ставіцеся да ідэі анлайн-урокаў?**

— Падаецца мне, што гэта — прафанацыя адукацыі. На добры толк, у сённяшніх умовах, калі казаць пра дыстанцыйнае навучанне, галоўнае — каб былі ўсе падручнікі ў вучня пад рукой. “Мегабук” дае такую магчымасць. Настаўнік даў заданне, вучань дома сам працуе з мультымедыянымі падручнікамі, дапаможнікамі. Калі што — маці, бацька, старэйшыя браты-сёстры яго кансультуюць. А платформа МБШ дае магчымасць актуалізаваць змест, прадугледзець формы праверкі таго, як засвоены ўрок. Па сутнасці, гэта можа быць Дамашняя адукацыйная платформа. Кантэнт якой, што вельмі важна, не ўтрымлівае інфавірусаў, фэйкаў. Гэта спецасабліва, абароненая ад “агрэсіўнага” інтэрнэт-асяроддзя прастора, дзе вучні прывучаюцца самастойна здабываць веды. Ну, як жаботнік для тых, хто вучыцца плаваць, пры вялікім басейне. Калі ж малога кінучь адразу ў акіян інфармацыі — ён такога можа

на такім выхоўваць моладзь? Чаму навучаць? Са мной неяк спрачаўся адзін прыхільнік ягонай творчасці, як кажуць, “с пеной у рта”. Цяпер многія бачаць: сапраўды, Аляксандр Ісаевіч, мякка кажучы, зашмат чорнай фарбы наліў. А навошта? Можна ж сказаць і шклянка напалову пустая, і напалову поўная. Несумненна, было ў савецкай гісторыі ўсялякае. Але ж можна чорнай фарбай заліць гісторыю любога народа, што і не выберацца!

— **Мы, журналісты, ведаем са студэнцтва, што такое адбор фактаў. З любоўю практычна з’явы можна выбіраць тое, што падмацоўвае тваю пазіцыю. Пры тым вельмі важны нейкі камертон, які гучыць у тваёй душы: у імя чаго ты гэта робіш, пішаеш? Якую праўду хочаш у свеце сцвердзіць?**

— Я чытаў многія кнігі Салжаныцына, і там столькі бруду — ну проста людзей не відаць. Мяркую, гэта быў хутчэй палітычны праект (бо пісьменнік жыў у ЗША), чым жаданне пасеяць “разумнае, добрае, вечнае”, узвысіць сваю Айчыну. (Магчыма, у фанцік мастацкай літаратуры ў гэтым выпадку загорнута нешта іншае? Фелікс Янушкевіч, стваральнік

Валеры Ягораў і паэтэса Людміла Паўлікава-Хейдарова на адной з прэзентацый. Мінск, 2018 г.

“наглытацца”! Мы дзякуючы платформе МБШ, вобразна кажучы, навучаем чалавека для будучага плавання па вялікім жыцці на сваёй лодачцы: кіраваць ветразем, працаваць вёсламі, карыстацца выратавальнай камізэлькай, арыентавацца па зорках... З такімі ўменнямі ў яго больш шанцаў выжыць. Ён можа прайсці свой вучэбны маршрут ад аднаго месца да іншага — без штармоў, акул і піратаў. Фактычна “Мегабук” — гэта і невялікае культурна-адукацыйнае возера, у якім дзеці, школьнікі могуць шмат чаму навучыцца. Плаваць у моры інфармацыі — як дэльфіны, і не патануць.

— **Інтэрнэт-мажляры, продаж псіхатронаў, педафілы, псеўдаведы, псеўдакаштоўнасці... Фэйкі, інфармацыйныя ўкіды... Дзе яшчэ небяспека?**

— Ды што пералічваць! Ад кожнай большкі дзіця не абароніш, за ўсімі “выклікамі часу” і не ўсочыш. Ну ці ж вучылі нас бацькі, як змагацца з фэйкамі? Усяму не навучыш. Але выхаванне, культурная традыцыя, развіццё інтэлекту ствараюць нябачную лінію абароны асобы. Калі яна ёсць, тады і кінуты фэйк не ляжа ў свядомасць як ідэя каранёвая, асноўная. Скажам, я, выхаваны ў савецкай школе, у сям’і настаўнікаў, ніколі не сумняваўся, што Радзіма, Бацькаўшчына — гэта святое. І калі чытаў Аляксандра Салжаныцына, то міжволі бачыў, адзначаў для сябе: ну вельмі ўсё чорна ў ягоных творах. Як

незвычайнага музея “Янушкевічы” ў Ракаве, разважае ў адным з інтэрнэт-тэкстаў, як збірае сваю калекцыю. І якраз пра такія рэчы гаворыць: “Я не бяру рэчы псеўдамастацкія. Як быццам бы і мастацкія, але немастацкімі сродкамі перадаюцца. Магчыма, гэта быў шырспажаў. Няма энергетыкі ў іх, яны як бы мёртвыя. Быццам і пра мастацтва — але гэта антымастацтва”. — Аўт.) Я чытаў кнігі Салжаныцына — маючы пэўны жыццёвы досвед. Разуменчы, што ў кожнага можа быць свая праўда. Але, падаецца мне, зусім не муза стаяла за плячом стваральніка твораў...

— **І, як гаворыцца, вадзіла яго пяром...**

— Мяркую, з часам адкрыецца, у чым там справа. І чым скончылася? Вярнуўся дысідэнт-Салжаныцын у “нову” Расію, і ўжо казаў пра асаблівы шлях яе, і выбранаць, і нацыянальную ідэю. Ізноў стаў патрыётам. Згадаем тут словы іншага патрыёта Расіі, Мікалая Някрасава: “То сердце не научится любить, которое устало ненавидеть”... Салжаныцын казаў: я змагаўся з сістэмай. А сістэма была чыя, з нетраў якога народа ўзрасла? Хто працаваў на ўсіх яе прыступках ад верху да нізу? Не афрыканцы ж... Хто быў самай масавай часткай партыі? Савецкія людзі! Няўжо ўсё так дрэнна было? Калі б так — не выстаяў бы Савецкі Саюз у барацьбе з фашызмам. Але вернемся да нашай тэ-

мы інфабяспекі: чалавеку патрэбен жыццёвы досвед, каб крытычна ставіцца да таго, што мы чытаем, асабліва ў акіяне інтэрнэту. У дзяцей, маладых людзей яго малавата. У тым і небяспека віртуальнай прасторы. Там ёсць псеўдавыспы, псеўдаплыні, мёртвыя зоны і шматлікія “Бермудскія трохкутнікі”. Каб плыць па акіяне жыцця ў нашым часе, варта мець нешта базавае. Вучыцца супастаўляць факты. Вышукваць узаемасувязі ў, здавалася б, разрозненых з’явах жыцця.

— **Гэта значыць: жыць сваім розумам. Хоць, праўда, мы заўсёды будзем сваю асобу на прыкладзе іншых людзей, для нас аўтарытэтных, паважных. Але ж і яны не ведаюць ісціну...**

— Цяпер навукоўцы кажуць: не маса шэрага рэчыва мозга сама па сабе важная. І не самі па сабе мільярды клетак вызначаюць якасць працы мозгу — а колькасць і якасць сувязяў паміж імі. Дык вось, якраз наш “Мегабук” — гэта праект, які спрыяе развіццю такіх сувязяў. Бо ў нас жа ўсе прадметы школьныя ўзаемазвязаны паміж сабой, нават сістэмай пошуку. Адзінай базай. Набіраем, скажам, ключавыя словы Піфагор, Арыстоцель, Скарына — і знаходзім адразу тое, што напісана пра іх у дзясятку падручнікаў. Па гісторыі, па літаратуры... У розных класах. Хто зацікавіўся — прачытаў. Калі так глядзець на свет, то будзе фармавацца цэласнае, не фрагментарнае светаўспрыманне. Чалавек навучыцца бачыць: усё з усім узаемазвязана. Што ў кожнай прычыне ёсць сваё наступства, што свет — не куча выпадковасцяў: гэта высокаарганізаваная, гарманічная сістэма.

— **Фрагментаванасць і “выпадковасць” свядомасці характэрная сёння для многіх людзей...**

— Бо нават дарослыя людзі не заўсёды ўмеюць аналізаваць, супастаўляць факты, падзеі, якія вакол нас адбываюцца. Як і тое, што адбываецца з намі, унутры нас, чаму тыя ці іншыя эмоцыі бяруць верх. А ўзаемасувязі трэба знаходзіць! І любы новы факт, які мы ведаем, патрабуе аналізу. Вось цяпер вялікая праблема інфасторы — фэйкі. Як супрацьстаяць ім? Думаю, найлепшы сродак абароны супраць такога інфавіруса — вучыць чалавека з маленства аналізаваць, пераправяраць, параўноўваць інфармацыю. Калі ты не прывучаны тое рабіць гэтак жа, як мыць рукі перад ежай (а цяпер і значна часцей!) — ты, вобразна кажучы, чалавек без культурна-адукацыйнага імунітэту. І таму лёгка дасягальны для любога інфавіруса. Дзе такія навывкі набыта? У сям’і, у школе, у нашым жаботніку... Калі ёсць навывкі, то ў жыццёвым плаванні, сустрэўшы нейкія новыя павевы, інфалпыні, з’явы — ты зможаш правільна выставіць ветразь, папрацаваць вяслам, зарыентавацца па зорках ці прыборах, ацаніць параметры і сілу ветра ці плыні... Наш “Мегабук” — гэта “трэнажор” для ўмацавання наасфернага імунітэту асобы. Калі ты выразна ведаеш, куды і навошта рухаешся — тады лягчэй супрацьстаяць розным інфаспакусам. А з гадамі развіваецца пачуццёваданне. Ты хутка ўжо адсяваеш фэйкі, маючы досвед аналізу іншых разрозненых фактаў і з’яў. Многае, дарэчы, наш мозг апрацоўвае міжволі: мы толькі запускаем працэс, загрузаючы зыходную інфармацыю ў наш мегакамп’ютар. Бо чалавек — гэта, кажучы мудрыя людзі, найскладаная і найдасканалая машына ў свеце. Іншая справа, што мы не заўсёды ўмеем якасна выкарыстоўваць увесць свой велізарны патэнцыял.

Гутарыў Іван Ждановіч

БЛІЗКІЯ ЛЮДЗІ

Беларускі ў Іарданіі

У анлайн-праекце “І сцерці памяць час ніколі не павінен: Чытаем па-беларуску”, які запусцілі да Дня Перамогі актывісткі Культурна-Асветніцкага Аб’яднання Беларусаў у Іарданіі, паўдзельнічалі беларусы з розных краін

“На след” беларусак з арабскай краіны вывеў нас Віктар Байкачоў з нарвскай суполкі “Сябры”. Сам сябрае з інтэрнэтам — і нам раіць. Даслаў на пачатку мая спасылку на відэа ў Фэйсбуку: Вікторыя Радзіванова, адна з беларусак Нарвы, чытае верш Алёны Дзегцяровай “Якога колеру вайна”. Гэта фрагмент анлайн-праекта. Яго, патлумачыў Віктар, запусцілі беларускі з Іарданіі: “З-за спецыфікі краіны ў іх у суполцы — адны жанчыны”. Ну зусім беларуская нейкая спецыфіка! Бо звычайна ж у краінах Усходу жанчыны не надта актыўныя ў сацыяльным жыцці — абмяжоўваюцца кантактамі з роднымі, блізкімі. Ці не? Захацелася ўдакладніць. Віктар даслаў электронны адрас Аксаны Чамезы, актывісткі Культурна-Асветніцкага Аб’яднання Беларусаў у Іарданіі (КААБІ). Дарэчы, цікавае сугучча ў гэтай абрэвіятуры з назвай мусульманскай святыні: Кааба.

Праз некаторы час беларуска даслала ў рэдакцыю адказы на пытанні, што нас цікавілі. Потым і здымкі. Экзатычныя, але не настолькі, як чакалася: паранджу ў Іарданіі беларускі неносяць. Раней мы не пісалі пра суполкі супляменнікаў з Блізкага Усходу. Хоць інтэрв’ю радыё “Беларусь” Аксана ўжо давала.

З допісу вынікае: Міжнародны літаратурны праект “І сцерці памяць час ніколі не павінен: Чытаем па-беларуску” задуманы да 75-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. “Наша суполка ў супраць з Амбуладай Беларусі ў Сірыі планавала іншыя святочныя імпрэзы ў кантакце з суайчыннікамі, але тут — каранавірус, — піша Аксана. — Вось і ўзнікла ідэя анлайн-праекта. Вырашылі чытаць вершы ці прозу беларускіх пісьменнікаў на тэму вайны. Чаму па-беларуску? Мы ўважліва сочым за культурным жыццём на Бацькаўшчыне. Прыемна заўважаць: ёсць тэндэнцыя да пашырэння беларускай мовы, сфераў яе ўжывання праз розныя праекты тэатрамі ды музеямі. Таму й вырашылі: праект будзе на беларускай мове. Некаторыя з нашых сяброў жывуць за межамі Іарданіі, яны таксама ў ім паўдзельнічалі. Так пашырыліся кантакты, з’явіліся новыя знаёмствы. Вось і “Голас Радзімы” ўвагу звярнуў...”

Іарданскія беларускі з арабскім каларытам

Сёлага праект, ініцыяваны беларускамі з КААБІ, падтрымалі чыгальнікі з 9 іншых краін: Беларусь, Украіна, Латвія, Эстонія, Італія, Ірландыя, Турцыя, ЗША, Аб’яднаныя Арабскія Эміраты. На прапанову, мы згадалі, адгукнулася суполка “Сябры” з Нарвы, Цэнтр Беларускай культуры з Даўгаўпілса, суполка “Голас Радзімы” з Мікалаева, Неапалітанская асацыяцыя “BELLARUS”. Літпраект

ахапіў і ўсю Іарданію: у гарадах Акаба, Аман, Ірбід, Мадаба чыталі вершы па-беларуску. Далучыліся й паэты! “Так сталася, што першы працятаны верш — Кірыла Азімкі “Помні, братка!” — знойдзены быў ды ўхвалены аўтарам на прасторах Facebook! — згадвае Аксана Чамеза. — Кірыл не толькі падзя-

каваў нам, але і ў Дзень Перамогі, 9 Мая каля сцен Брэсцкай крэпасці-героя запісаў відэавішаванне ўсім са святам. Паэт Уладзімір Гардзейка, паэтэса Лілія Воранава (Журавінка) з ЦБК Даўгаўпілса, паэт-пенсіонер Канстанцін Цыбульскі, вершы якіх чыталі ўдзельнікі, самі ў праекце паўдзельнічалі, віншавалі ўсіх з Днём Перамогі. Да таго ж нас падтрымаў на Бацькаўшчыне Літаратурны музей Петруся Броўкі, а Міхаіл Рыбакоў, дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры, у віншаванні да Дня Перамогі звярнуў увагу, як важна такія праекты ладзіць у замежжы: каб у розных краінах людзі ведалі, што мы за народ”.

Аксана Чамеза з удзячнасцю адзначае падтрымку з боку дыпламатаў Амбулады Беларусі ў Сірыі: дарадцы Анатоля Бугрэнькі ды 2-га сакратара Аляксея Зубко. І віншаванне з 75-годдзем Перамогі ад Надзвычайнага і Паўнамоцнага Амбуладара Юрыя Алегавіча Слукі стала важнай вяхой пры рэалізацыі інтэрнэт-праекта: “Хочацца ўсім, хто нас падтрымаў, шчыра падзякаваць! Так здорава ўда-

лечыні ад Бацькаўшчыны адчуваць духоўную еднасць. Мы ўсе — блізкія людзі! Заўважу, што праект не заканчваем! Ён прадоўжыцца ў наступным годзе: з новымі сіламі ды, спадзяемся, з яшчэ большай колькасцю ўдзельнікаў з розных краін”.

На пытанне, як узнікла суполка КААБІ, Аксана Чамеза патлумачыла: ёсць у Іарданіі рускамоўная дыяспара — у асноўным з жонак арабаў і выпускнікоў ВНУ былых колькасцю рэспублік СССР. Дыяспара вельмі актыўная, пастаянна ў руху. А 17 верасня 2018 года прайшоў першы прыём па консульскіх пытаннях у Аммане — яго ладзіла для беларусаў Амбулада Беларусі ў Сірыі, Ліване ды Іарданіі па сумяшчальніцтве. “На тым прыёме я пазнаёмілася з Надзеяй Аль-Алімат, мы пачалі разам працаваць у Клубе сяброў рускай культуры ў Іарданіі “Надзея”, — згадвае Аксана. — З часам зразумелі: нам патрэбнае сваё нацыянальнае самавызначэнне, калі можна так сказаць. Хацелася ладзіць некаторыя беларускія імпрэзы якраз на роднай мове, з беларускім духам. Спяваць песні, што чулі ад мамаў, чытаць вершы на роднай мове. Мы з Надзеяй скантактаваліся з актыўнымі зямлячкамі Алай Філіповіч і Таццянай Мішчанкай — яны працавалі ў Расійскім культурным цэнтры. Прапанавалі разам стварыць суполку беларусаў — яны ідэю падтрымалі з радасцю”.

Крыху больш пра тых, хто працуе ў суполцы КААБІ, пра планы яе актывістак раскажам іншым разам. Тым больш, што ў хуткім часе нештачка цікавае там чакаецца: Аксана Чамеза пра тое намякнула. Хоць гэта не казкі “Тысяча й адной ночы”, але ж таксама — інтрыга...

Іван Ждановіч

А святочны дзязвочнік у іх — як на Бацькаўшчыне

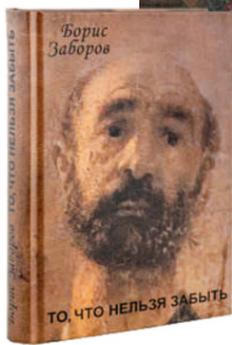
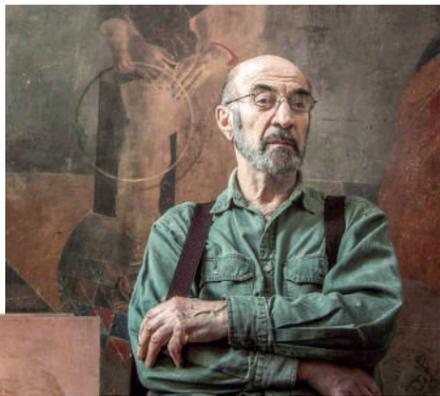
СУАЙЧЫННІКІ

Барыс Забораў — мастак Памяці

З ліку самых цікавых мастакоў XX — пачатку XXI стагоддзя — і наш зямляк Барыс Забораў, які доўгія гады жыве ў Францыі

Ягоная кніга “Тое, што нельга забыць” выйшла ў Санкт-Пецярбурзе немалым для сённяшняга часу накладам: 1500 асобнікаў. Гэта цікавейшы расповед пра лёс майстра беларускай кніжнай графікі, які ў росквіце творчай кар’еры пакінуў Савецкі Саюз, Беларусь.

Прайшло больш за чатыры дзесяцігоддзі пасля ад’езда Барыса Заборава: спярша ў Аўстрыю, затым — у Францыю. У аўтабіяграфічнай кнізе нашага сучасніка пададзены апавед пра тое, што адбылося за гэтыя гады, як аформіўся новы вобраз мастака, які выявіў сябе яркім жывапісцам. “Па біяграфічнай канве а д

духоўнага й прафесійнага станаўлення, — чытаем у выдавецкай анатацыі ад “Вита Новы”, — выкладае сваё творчае крэда й погляды на сусветную культуру. Апавед уключае апісанне трагічных падзей ваеннага дзяцінства ды ахоплівае ўсё далейшае жыццё ажно да 2018 года, калі выходзіць гэтая кніга”.

Тэкст суправаджаецца рэпрадукцыямі аўтарскіх работ з цыкла “Малюнкі на пісьмах”. Ва ўспамінах пра свой лёс Барыс Забораў дорыць чыгачам сустрэчы з Аляксандрам Галічам, Булатам Акуджавай, Яўгеніем Еўтушэнкам, Барысам Іагансонам, Атарам Іаселіяні, Васілём Быкавым, Навумам Кіслікам, Рыгорам Барадуліным...

Нагадаем, што працы жывапісца Барыса Заборава знаходзяцца сёння ў калек-

цыях галерэі Уфіцы (Фларэнцыя, Італія), Музея Альбярціна (Вена, Аўстрыя), Музея Мацільдэнхох (Дармштат, Германія), Фонда Сенбюры (Норвіч, Англія), Дзяржаўнай Трацякоўскай галерэі, Дзяржаўнага Эрмітажа, Дзяржаўнага Рускага музея (Санкт-Пецярбург), Дома-музея Марка Шагала (Віцебск), Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі (Мінск) ды іншых музеяў і прыватных збораў.

Кастусь Ладуцька

Даведка ГР. Барыс Забораў нарадзіўся ў 1935 годзе ў Мінску, ён — сын мастака Абрама Заборава. Вучыўся ў Мінскім мастацкім вучылішчы (1949-54), потым у Ленінградзе (Інстытут жывапісу, скульптуры й дойлідства імя І. Я. Рэпіна Акадэміі мастацтваў СССР), адкуль у 1956-м перавёўся ў Маскоўскі дзяржаўны мастацкі інстытут імя В. І. Сурыкава. Закончыў яго 1961-м па спецыяльнасці “мастак тэатра”. Жыў да эміграцыі (1979) у Мінску, быў сябрам Саюза мастакоў БССР (да 1979 г.), працаваў у галіне кніжнай графікі ды ў розных жанрах станковага жывапісу. Аформіў шэраг кніг, што выходзілі ў Беларусі, у тым ліку зборнік вершаў балгарскіх паэтаў “Ад круч балканскіх”, “Вей, ветрык!” Я. Райніса, “Тамле” і “Санеты” У. Шэкспіра, “Выбраная лірыка” Я. Купалы, “Раскідач” Р. Барадуліна, “Кароль Маціуш” Я. Корчака ды іншыя. З 2014 года маскоўскі часопіс “Знамя” друкаваў аўтабіяграфічныя нататкі Барыса Заборава “То, что нельзя забыть”.

РОДНЫ КУТ

Прыпыніцца ды агледзецца

Педагог і мастачка з Драгічына Вольга Манцэвіч робіць шматлікія замалёўкі ў родных мясцінах дзеля таго, каб зберагчы для нашчадкаў, аматараў даўніны ды ўсіх, хто шануе спадчыну, сляды гісторыі, каларытныя праявы жыцця мясцовага люду

Вольгу Манцэвіч ведаюць у Драгічыне як таленавітую мастачку й выкладчыцу ў тамтэйшай Дзіцячай школе мастацтваў: летась яна ўзначаліла адзяленне выяўленчага мастацтва. Вольга Мікалаеўна вельмі любіць родны горад, ягоныя ваколіцы ды ўсё, звязанае з іх гісторыяй. “Драгічын хоць і невялікі, але вельмі ўтульны, а яго гісторыя — багатая й разнастайная, — казала яна мне. — Проста мы іншым разам не заўважаем штодзённай прыгажосці, а трэба няшмат: усяго толькі прыпыніцца ды агледзецца”.

Мастачку заўсёды цікавіла гісторыя роднага краю. І нека само сабой атрымалася, што пачала яна ў малюнках адлюстроўваць значныя мясціны малой радзімы, паказваць землякам прыгажосць палескага краю. Вольга зберагае на паперы тое, што з часам можа незваротна сплыць у вечнасць. Пра задуму паказваць гісторыю малой радзімы ў малюнках расказвае: “Калі вучылася ў Кобрынскім мастацкім каледжы, стварыла трыпціх (касцёл і два праваслаўныя храмы) у тэхніцы бацік. Хацелася й больш маляваць родныя мясціны, але, як кажуць, рукі не дайшлі. А калі на “выдатна” абараніла курсавую “Мой горад”, ужо ў часе вучобы ў Беларускам дзяржаўным універсітэце імя Максіма Танка, то вельмі ганарылася, што змогла расказаць пра сваё ста-

радаўняе мястэчка. Падумала: чаму б замест фота не падаваць малюнкi? Шмат разважала, ці будзе гэта цікава для кагосьці ў нашым часе. Трэба паспрабаваць! Выкладвала для эксперыменту малюнкi ў сацсетках, давала да іх невялікія апаведы пра родны горад. І нездарма. Такіх цёплых водгукаў я нават не чакала! Гэта быў добры стымул для далейшай працы”.

Вольга цешыць сябе думкай, што яе малюнкi й некаму іншаму “адкрыюць вочы” на

яе”. Дарэчы, падапечныя Вольгі ўдзельнічаюць у розных выставах і конкурсах, і не толькі ў Драгічыне. У 2012-м, напрыклад, іх малюнкi паўдзельнічалі ў конкурсе, што ладзіўся ў Кіргізіі, прычым рабоче Ірыны Пунько там прысудзілі 1-е месца. Дасылалі драгічынцы творы й на міжнародны электронны конкурс “Блакада Ленінграда”: сама настаўніца заняла 2-е месца, яе навучэнцы таксама ў прызёрах аказаліся. У 1918-м дыплом пераможцы з Нясвіжа, дзе

завяя месцы! Зразумела, не ўсе яны становяцца мастакамі, аднак досвед, набыты ў Дзіцячай школе мастацтваў — каштоўны сам па сабе. Адно звязалі жыццё з ландшафтным дызайнам, нехта — з народнымі мастацкімі промысламі, кагосьці бацькі скіравалі на больш прыбытковую справу. Але ж добры мастакі густ, упэўнена Вольга, для любой прафесіі не будзе лішнім.

Вольга Манцэвіч два гады таму прадставіла сваю работу на міжнародны конкурс сацыяльна-

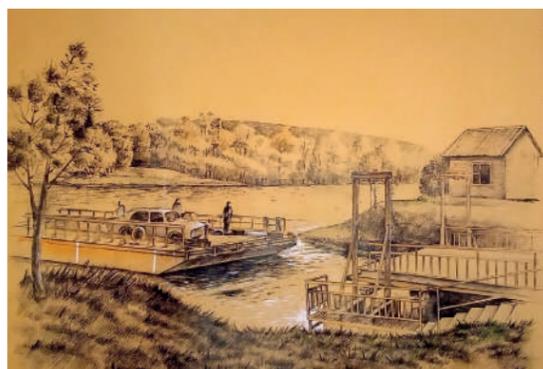

Вольга і Валеры

ковічы. Два творцы й сустрэліся ўпершыню, калі ў Драгічыне ладзілася выстава ў парку на Дзень горада. Прыцягнуліся блізкай душой, і прыкладна праз год, згадвае Вольга, паядналі свае лёсы. Цяпер абодва працуюць у адзеле культуры Драгічынскага райвыканкама. На ўскрайку райцэнтра пабудавалі вялікі й прыгожы дом, гадуецца дзвюх дачок. Старэйшая, Насця, таксама добра малое, грае на цымбалах. А якому занятку аддаць перавагу — пакажа час.

Спадар Валеры ўпэўнены: ім з Вольгай пашанцавала, што склалася ў іх творчая сям’я. Жонка, жартуе, — гэта вялікая й прыгожая сіла: і падкажа, і пакрытыкуе. Працуюць яны ў розных кірунках, таму няма ні суперніцтва, ні зайздрасці. Гаспадар імкнецца забяспечыць дабрабыт сям’і, да таго ж многае на сядзібе зроблена яго працавітымі рукамі. А Вольга — няменны кансультант, да таго ж любіць удзельнічаць у выставах, конкурсах, стварае ўтульнасць у хаце. Нядаўна, казала, пяць яе новых карцін упрыгожылі сталовую ў мясцовым аграгарадку Новая Папіна.

Раіса Марчук.
Фота аўтара.

Паром цераз Дняпроўска-Бугскі канал паміж Белінам і Малінаўкай. Акварэль, туш, папера.

Гістарычнае сэрца Драгічына — перасячэнне вуліц Леніна і Кастрычніцкай

яго малую радзіму. Шмат цікавых задум у маладой мастачкі: натхняюць былыя маёнткі, сучасныя вулкі райцэнтра. “Найперш я імкнуся перадаць любоў да родных мясцін сваім вучням, — расказвае з захапленнем. — Вельмі хочацца, каб мае выхаванцы ганарыліся малой радзімай, радаваліся росквіту

ў сілавым полі выставы Паўла Татарнікава праходзіў конкурс “Малюю гісторыю”, прывезла Паліна Ільючык. А ў падарунак атрымала кнігу, ілюстраваную вядомым графікам, з яго аўтографам. Калі ж летась ладзіўся раённы пленэр, то выхаванцы Вольгі Мікалаеўны ўпэўнена занялі ажно тры пры-

значных плакатаў “Люблю тебя, мой край родной!”, які ладзіўся ў Новасібірску (Расія). Вялікай радасцю было, калі даведлася: заваявала там 1-е месца ва ўзроставай групе пасля 30 гадоў.

Муж Вольгі, Валеры, таксама, як кажуць, жыве ў мастацтве, у рамястве: вядзе гурток разьбы па дрэве ў вёсцы Пяр-

ТАЛЕНТЫ

Спораўская сіла

Юбілейная выстава мастака **Васіля Малышчыца** прысвечана яго родным мясцінам

Яшчэ 8 красавіка 2020 года ў Даўгаўпілскім Цэнтры беларускай культуры (ЦБК) выстаўлены былі карціны й скульптуры рыжскага мастака з беларускімі родавымі каранямі Васіля Малы-

шчыца. Ён — чалец праўлення Аб’яднання мастакоў-беларусаў Балтыі “Маю гонар” і Латвійскага таварыства беларускай культуры “Сьвітанак”. Выстава прымеркавана да юбілею творцы, прысвечана яго малой радзіме. З-за складанай эпідэміялагічнай абстаноўкі выстава пакуль даступная толькі віртуальна (<http://bkc.daugavpils.lv/be/11-newsru/372-yubilejnaya-vystava-mastakavasilya-malyschychytsa-prysvechana-rodnyum-myastsinam>), яе афіцыйнае адкрыццё, мяркуем,

пройдзе ў плыні запланаваных Дзён беларускай культуры.

Радзіма спадара Васіля — Заходняе Палессе: вёска Спорава Бярозаўскага раёна Брэстчыны. Нарадзіўся ён 8 красавіка 1960 года ў сям’і апрацоўшчыкаў дрэва. Вучыўся ў Спораўскай сярэдняй школе, закончыў Бабруйскае прафтэхвучылішча і ў 1978-м атрымаў спецыяльнасць столяра-чырвонадрэўшчыка. А праз восем гадоў яго, ужо выпускніка Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута, накіравалі працаваць галоўным мастаком Дома культуры Рыжскага электрамеханічнага заводу.

З 1991-га Васіль Малышчыц займаецца разьбой па дрэве, рэстаўрацыяй мэблі для інтэр’ераў. А заказы ў яго бываюць вельмі цікавыя. Нека аднаўляў старыя драўляныя ківоты былой беларускай уніяцкай, а цяпер рускай праваслаўнай Троіцкай царквы

Васіль Малышчыц

ў Рызе. Зрабіў файную рэстаўрацыю ды распісаў куфар для музейнай экспазіцыі ЦБК “Беларуская хатка”. Мастак актыўна далучаны да грамадскага й творчага жыцця беларускай дыяспары: быў старшынёй “Сьвітанка” (1996–2000), цяпер — намеснік старшыні творчай суполкі “Маю гонар”. У 2005-м у Рызе прайшла першая персанальная выстава Васіля Малышчыца, а ў 2006-м Міністэрства культуры Латвіі ўзнагародзіла яго граматай: за пашырэнне беларускай культуры ў гэтай краіне.

Аматары мастацтва й жывапісу Даўгаўпілса даволі добра знаёмыя з таленавітымі працамі мастака. У нас ладзілася ўжо

некалькі калектыўных выстаў з удзелам Васіля: у плыні праектаў суполкі “Маю гонар”. Адна была ў Даўгаўпілскім краязнаўчым і мастацкім музеі, другая — у ЦБК. Працяг плённай супрацы — асабістая выстава творцы ў Даўгаўпілсе.

Спадара Васіля шчыра віншуем з юбілеем! Жадаем здароўя, сямейнага дабрабыту, творчых поспехаў, энергіі ды натхнення на доўгія гады!

Марыя Памецька,
г. Даўгаўпілс.
Фота з асабістага архіва В. Малышчыца.

“Голас Радзімы”: 65 гадоў!

